

Ilustrirani Slovenec

Leto V

Tedenska priloga »Slovenca« (št. 91) z dne 21. IV. 1929

Štev. 16

(Arhiv za propagando Jadrana.)

Motiv z našega Jadrana

Pogled na splitsko luko od mornarske cerkvice sv. Nikole (iz 13. stol.) na Marjanu.

Iz moderne Kitajske

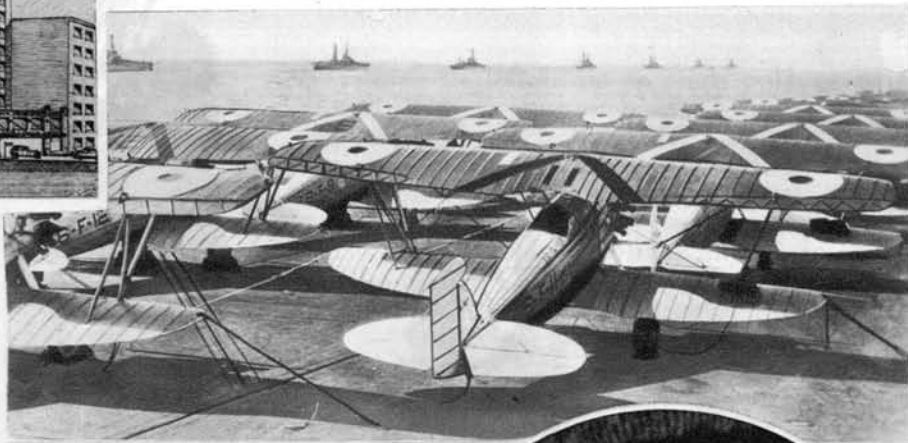
Dne 20. marca se je začelo v Šanghaju zasedanje nacionalnega kongresa »kuonintanga« (vladajoče kitajske nacionalistične stranke), ki bo dalekosežne važnosti za bližnjo bodočnost na Kitajskem. Slika, prva, ki je prispela v Evropo, nam kaže pogled na zborovanje ob priliki branjna politične oporoške Sunjantsena, očeta modernega kitajskega nacionalističnega gibanja.

Spodaj:

Oboroževanje Zedinjenih držav

Američani tako radi očitajo Evropi njeno oboroževanje, toda na drugi strani ne gradi menda nobena država s tako naglico modernih moralnih sredstev kot ravno Združene države. Slika nam kaže prizor z zadnjih manevrov vojne mornarice, pri katerih so sodelovale tudi nepregledne množice aeroplanov.

Na desni:

Hranilna ura

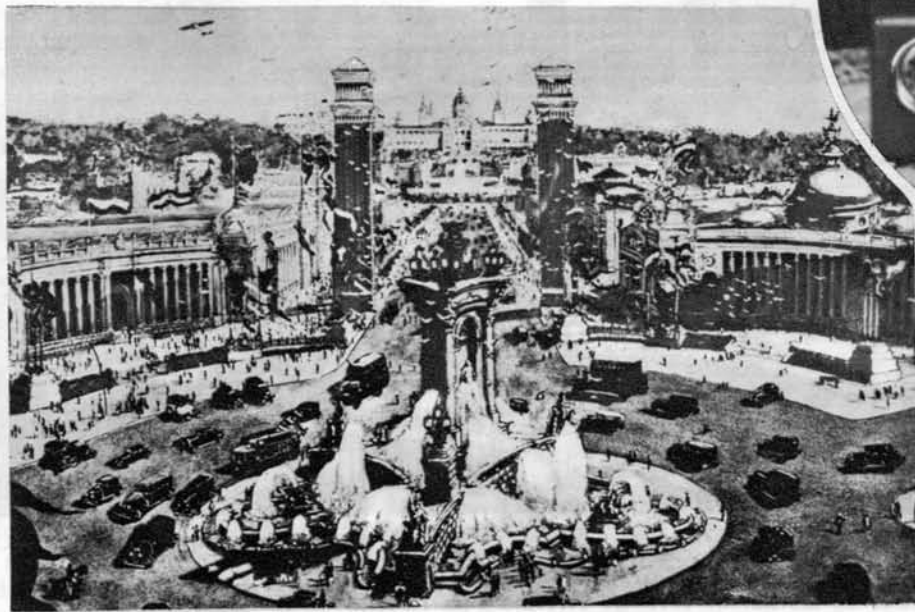
Darmstadska mestna hranilnica je uvedla za mladino posebne ure. Teče le nekaj časa in se potem ustavi, če se ne vrže vanjo novček. Pravijo, da so te ure jako dvignile zmisel za hranjenje med mladino.

Na levi:

Svetovna razstava v Barceloni

Dne 7. maja se otvori v Barceloni velika svetovna razstava, katere se udeležijo vsi kulturni narodi sveta. Tudi slovenski umetniki razstavijo ob tej priliki tam svoja dela. Razstava obeta biti nekaj monumentalnega, saj bo obsegala vse panoge moderne kulture in civilizacije vseh delov sveta. Slika nam kaže glavni dohod k razstavi z mogočno fontano v ospredju.

Hotel za avtomobile

V deželi senzacij, v Ameriki, bodo začeli v kratkem graditi velikansko, 25 nadstropno garažo za avtomobile, ki bo edinstvena tovrstna stavba na svetu. Opremljena bo z vsemi potrebščinami za avtomobile in avtomobiliste, stala bo pa v New Yorku. Slika nam kaže prerez skozi ta originalni hotel.

Toni Schlegel

glavni urednik »Novosti«, eden izmed vodilnih zagrebških časnikarjev in predsednik časnikarskega koncerna »Jugoštampa«, ki je bil 22. marca v Zagrebu zagonetno umorjen. Mnogi sumijo, da je umor političnega značaja.

S spominske svečanosti za maršalom Fochom v Belgradu

Kralj Aleksander zapušča v spremstvu francoskega poslanika E. Darda in francoskega vojaškega atašeja, generala Jozeja, francosko katoliško cerkev, kjer se je vršila zadušna svečanost za pokojnim maršalom.

Naša vojska pri Fochovem pogrebu

Francija je priredila svojemu umrlemu maršalu, vrhovnemu poveljniku vseh zavezniških armad in zmagovalcu centralnih sil, Fochu, pogreb, kakršnega ni videl Pariz izza Napoleonovega pogreba. Svoja zastopstva so poslale vse zavezniške armade. Iz naše države se je udeležila pogreba četa izbranih vojakov pod poveljstvom vojnega ministra generala Hadžića. Naši vojaki so zaradi svojega vzornega nastopa in glede na slavne tradicije naše vojske vzbujali povsod splošno pozornost. Slika nam kaže naše vojake na postaji v Lyonu v trenutku, ko pozdravljajo francosko zastavo.

Krasote naših planin: Vrh Stola v zadnjem snegu

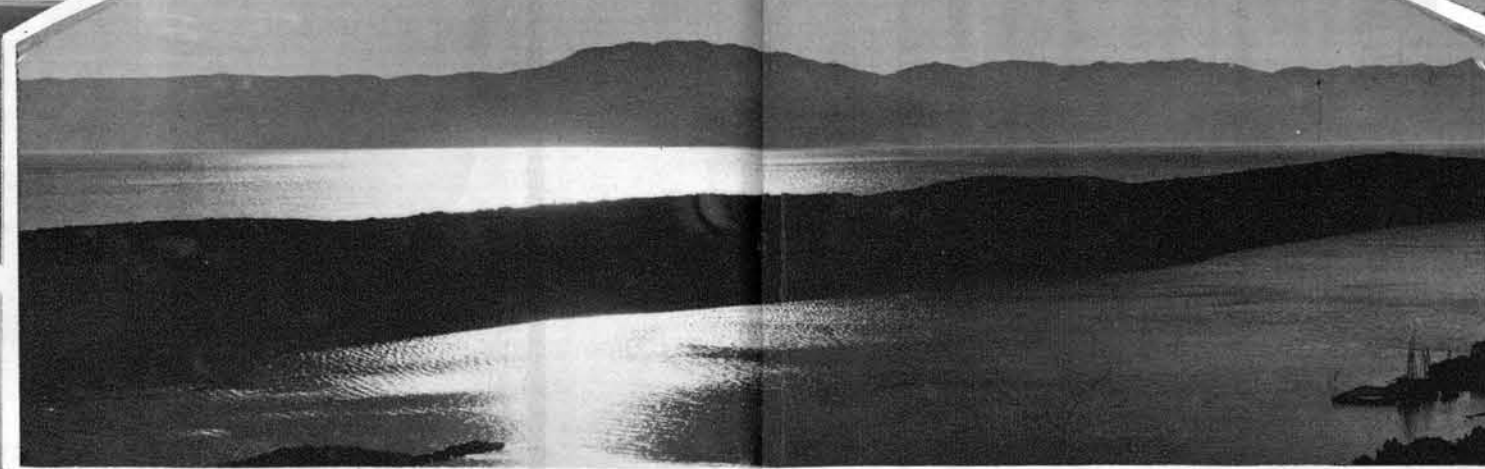
na desni gornja savska dolina.

(Foto J. Kunaver.)

Z obal našega Jadrana

Z Raba, bisera Adrije.

Slikoviti dominikanski samostan pri Bolu.

Na desni: **Pogled na Budvo** prekrasno, a žal še malo znano mesto južne Dalmacije.

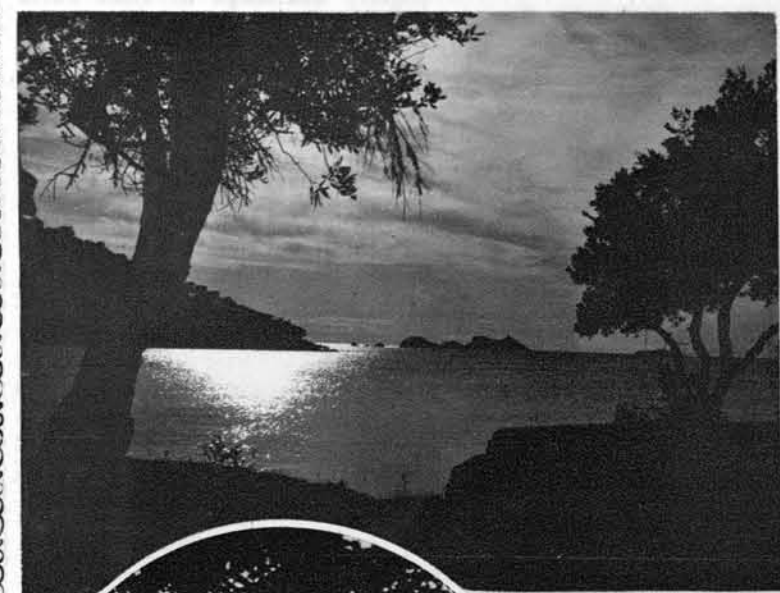
Po veliki noči navadno že začenjamo snovati načrte za velike počitnice, ki jih skušamo pozneje uresničiti, ali nam pa ostanejo v srcih le kot lepe sanje. V dve smeri se gibljejo običajno naše želje: v planine, v našo divno Gorenjsko, ali pa k obalam našega prelestnega, nepopisnega Jadrana.

»O, Adrija, kako naj te poljubi, kako naj te objame pogled moj?« se je izvilo že pred več ko 30 leti iz duše našemu Ketteju, stoječemu v Trstu na pomolu S. Carlo, toda, kaj je morje v prometni in umazani tržaški luki napram sinjim valovom tihega Kvarnera ali slikovite Dalmacije! Prejšnji slovenski rod je poznal le tržaški in kvečjemu še reški zaliv, toda južneje, v hrvaško Primorje ali v Dalmacijo je zašel spričo pomanjkljivih zvez le redko kdo še. In vendar imajo dalmatinske obale s svojimi solnčnimi gnezdecami take nepopisne lepote, ki jih zaman iščeš

Na levi: **Tip domačinke** na otoku Rabu.

Spodaj: **Slov. učitelji** ob priliki lanskega letovanja v Bolu.

ob mnogih drugih morjih. Neodpustljiv narodni greh je zato, da se še dandanes dobijo imovitejši posamezniki, ki nosijo svoj denar raje v italijanska obmorska letovišča, nego na Rab, na Krk, v Crikvenico, v Dubrovnik itd. itd. Kaj bi naštevali posamezna imena, saj je ob našem morju skoro ni pediti zemlje, ki bi ne imela svojih čarov in vabljivih lepot; razlika je le ta, da najdeš ponekod več udobnosti, drugod morda manj. Skoro vsako leto vam iztaknejo kje kako novo, pri nas dotlej še sploh nepoznano gnezdece, ki je za posetnike pravo odkritje.

Kdo je na primer poznal pri nas mesto Bol na otoku Braču? Lani so ga odkrili učitelji, priredili s svojo »Počitniško zvezco«, pod vodstvom učitelja Sl. Mrovljeta, tam letovanje, in udeleženci niso mogli prehovati tam prebitih tednov. A takih skritih koticov je v našem Primorju na ducate, da, skoro bi lahko rekli, na stotine. Čeprav je naša tujskoprometna propaganda razmeroma še jako skromna, privabljajo lepote našega Jadrana vendarle od leta do leta več tujcev, zlasti Čehov in Nemcev, teh posebno, odkar izvajajo z občudovanja vredno disciplino bojkot italijanskih letovišč v znak protesta proti zatiranju južno-tirolskih rojakov.

Pa ne samo nepopisnih naravnih lepot je naše Primorje bogato kakor malokateri drugi košček Evrope, temveč človeka vlečejo tja tudi dragoceni zgodovinski in umetniški spomeniki. Trogir, Split, Dubrovnik itd. so prave zakladnice zgodovine in umetnosti, davne slave in plemenitega lepočutja.

Prav bi bilo, če bi se tudi slovenska podjetnost primerno pozanimala za obale našega Jadrana, a izlete in letovanja bi morali naravnost organizirati. Eno je pa izven debate: vzpričo kvalitet našega Primorja nima slovenski človek iskati ničesar v tujih obmorskih letoviščih.

Pogled na Bol na otoku Braču

Arhiv za propagando Jadrana

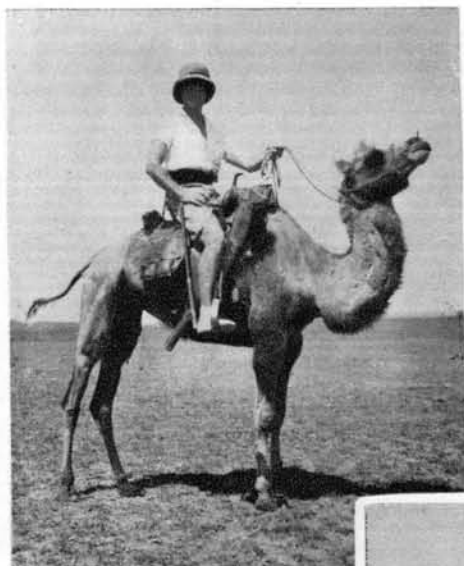

Arhiv za propagando Jadrana

Spodaj: **Motiv z otoka Hvara**

Ob burji...

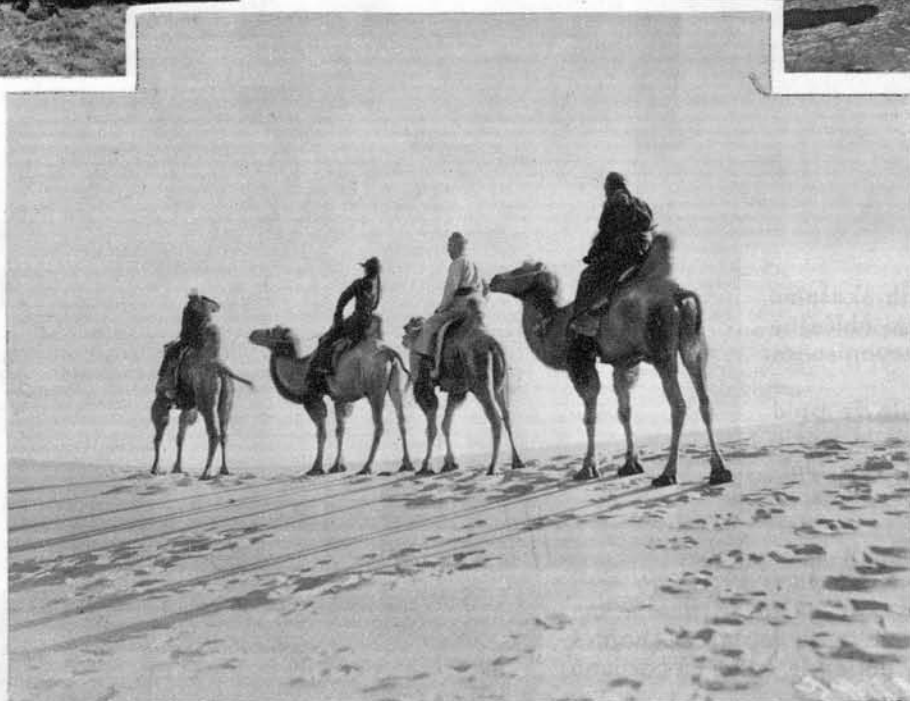

»Ladja puščave«

Sven Hedin:
Na veliki vožnji

Kirgiz z orlom — lovcem

Spodaj:

Sveetišče v puščavi

Na levi:

Mongoli iščejo pot v puščavi

Na desni:

Taborišče ekspedicije pri znanstvenih raziskovanjih

Sven Hedin je nedvomno najznamenitejši danes živečih raziskovalcev tujih dežel in narodov. Njegova dela, v katerih popisuje svoje znanstvene ekspedicije v tajinstvene pokrajine notranje Azije, pozna danes že ves kulturni svet. Svoje zadnje veliko znanstveno potovanje je priredil leta 1927. in 1928. skozi ogromno puščavo Gobi v zapadni Kitajski in pred nekaj tedni je na prigovarjanje svojih prijateljev izdal v Brockhausovem založništvu v Leipzigu pod naslovom »Na veliki vožnji« (Auf großer Fahrt) popis prvega dela tega potovanja. Knjiga se bere kot napet roman. Na eni strani vstajajo bravcu živo pred oči vse tajne, zanimivosti in nevarnosti nepregledne in Evropi še tako malo znane puščave Gobi, na drugi strani mora pa človek občudovati pogum, iznajdljivost in spretnost tega znamenitega znanstvenika, ki si zna pomagati tudi v najobupnejših položajih. Knjiga je bogato opremljena s slikami, ki jih je posnel pisatelj sam in ki nam jih je založništvo blagohotno prepustilo v objavo.

K sliki na levi:

Žalostna velika noč v Tunjcah

Na veliko nedeljo so tunjiški fantje pritrkavali in ob tej priliki je skoro gotovo vrgel kdo gorečo cigareto na leseno streho. Ta se je vnela in v kratkem je zajel plamen vso streho, nato pa še zvonika. Le z največjim naporom so vaščani omejili požar v toliko, da ni pogorela cerkev do tal. Čeprav je ostala notranjščina k sreči nepoškodovana, cenijo škodo vendarle na pol milijona dinarjev. Tunjiška cerkev je zgodovinsko jako znamenita ter daleč po Sloveniji znana božja pot. Sedanja cerkev je bila zgrajena v letih 1762. do 1766. Farani bodo hvaležni, če dobe kako pomoč za obnovitev pogorele stavbe tudi od drugod.

Spodaj:

Dvanajst »apostolov« lavant. škofije

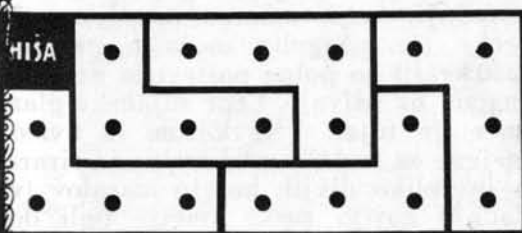
Prevzvišeni mariborski vladika dr. A. Karlin je umival na veliki četrtek noge naslednjim starčkom: v prvi vrsti od leve na desno: Škofič (78 let), Karmel (76 let), Šerbela (79 let), Topolovšek (83 let), Drevenšek (67 let), Mahanjc (90 let); v drugi vrsti: Gorjup (75 let), Deutscher (81 let), Rodošek (84 let), Gsellmann (62 let), Feigl (67 let) in Žmavc (72 let). Skupna starost teh apostolov znaša 914 let.

Na desni:

Anton Borko

ugledni posestnik iz Koga (p. Sv. Bolfenk pri Središču), ki je obhajal pretekli mesec 30letnico svojega plodonosnega županovanja. Občinski odbor v Kogu ga je izvolil ob tej priliki za svojega častnega občana.

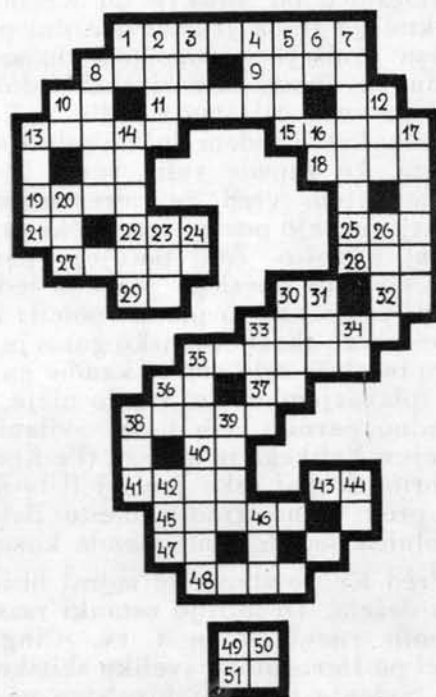

Rešitev razdelitve vrta v pet ploskovno in oblikovno enakih delov.

Vseh rešitev je prispelo 197
Za I. nagrado je bil izžreban:
A. Meisterl, Mežica; za II. nagrado pa: A. Perme, Radohova vas, Dolenjsko.

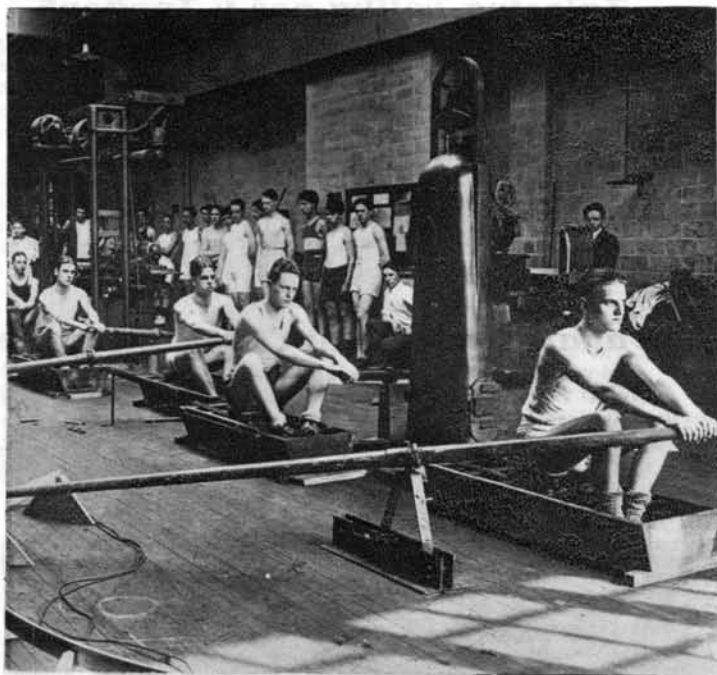
Besede h križaljki »Vprašaj«.

Vodoravno: 1. kraj v Srbiji, 8. rimski bog vojne, 9. naslov Govekarjevega romana, 10. vas pri Ljubljani, 11. ptič, 13. žensko ime, 15. del aeroplana, 18. riba, 19. dragocen kamen, 21. pomožni glagol 3. os. mn., 24. mesto v Palestini, 25. pogojna členica, 27. igra, 28. del leta, 29. kratica za naslov, 30. predlog, 32. rtič, 33. suha zemlja, 35. grški bog, 36. isto kot 29. vod., 37. francoski spolnik, 38. moško ime iz Shakespearove drame, 40. števnik, 41. duše umrlih, 43. časovni prislov, 45. mesto v Ukrajini, 47. medmet, 48. turški bog, 49. del voza, 51. nikalnica. — Navpično: 2. mesto v Kvarneru, 3. združene amer. države, 4. bog jutranje zarje, 5. prometno sredstvo, 6. kem. znak, 7. mesto ob Črnem morju, 8. južna rastlina, 10. ital. spolnik, 12. glina, 13. zmešnjava, 14. francoski junak, 16. grška črka, 17. najvišji državni uradnik v Atenah, 20. cesta, 23. perzijski kralj, 24. igralna karta, 26. igralna karta, 30. francoski romanopisec, 31. gora na Filipinih, 33. ples, 34. kratica

imenskih podpisov, 36. predlog, 35. država prednje Azije, 38. mesto v Italiji, 39. mož, ki se je rešil iz Troje, 42. pogojnik, 44. zlato (franc.), 46. števnik, 49. osebni zaimek, 50. povratni zaimek.

Treniranje v veslanju v neki ameriški gimnaziji

Na levi:
Svetovni šahovski mojster
dr. Alješin

Na desni:
Svetovni šahovski mojster
Bogoljubov

Ker je pozval Bogoljubov pred kratkim Alješina na boj, se bo vršil prihodnje poletje v Wiesbadnu boj za svetovno šahovsko prvenstvo.

Sergej Minclov:

Car Berendej.

(Povest iz sibirskega pragozda.)

XIV. poglavje.

Hude spore vodijo vsi novi priseljenci zlasti z lastniki čred, ki jih ponekod pustijo brez mesa. Potovanje v Urjanhaj je še vedno zamudno, dasi so se zveze od »car Berendejevih« časov dokaj izboljšale. Po šestdnevnem potovanju z Veliko sibirsko železnico od Moskve do Krasnojarska (kakih 5000 km), je treba jadrati dva dni po kakih 10 km širokem Jeniseju s parnikom do središča sibirske trgovine z žitom, Minusinska. Odtod se potuje s konji, na vozu oziroma v sedlu, kakor je v povesti popisano, kakih sedem dni do sela Usinska (270 km). Avgusta, ko zapade velik sneg, je Usinski okraj z Urjanhajem vred že odrezan od sveta. Samo smučarji pridejo pozimi čez visoko gorovje (Aradan, 1850 m) s pošto. Zato potujejo pozimi vozniki s tovari po ledu zmrzlega Jeniseja (edina pot), ki pa sicer ni pripraven za plovbo poleti: hiti skozi 400 m široko zarezo skozi Sajansko gorovje z brzino 25 km na uro in vleče celo velike kamne na dnu. Pristopen je le splavarjem, dočim vozijo nižje, onstran gorovja, redno parniki. Ob t. zv. »vilanih«, zlivu obeh Jenisejev, Velikega in Malega (Pe-Kem in Hua-Kem), ki tvorita skupaj reko Jenisej (Ulu-Kem), so pričeli Rusi pred vojno graditi mesto Belocarsk, bodočo prestolnico dežele. Zdaj menda komaj životari.

Pred Kr. rojstvom je moral biti Urjanhaj kulturna dežela. To kažejo ostanki razsežnih kanalov, bakrenih rudnikov in t. zv. »Čingis-khanove«, v resnici pa Herodotove »velike skitske poti« bronaste dobe. Sedanje pičlo prebivalstvo pa tvori od XVII. stoletja tatarski narodič sojoti ali tuba, kakor se imenujejo. Urjanh pa je mongolska psovka in pomeni nekako capin. Sojoti so pastirji, in ponekod je videti kak šotor kvečjemu vsakih 15–20 km. Po veri so lamaiti, torej se držijo z Mongoli in Tibetci vred pokvarjenega, s Konfucijevimi nauki in številnimi vražami mešanega buddhizma. Dokaj

leno in praznoverno ljudstvo živi še vedno po starem. Tátu n. pr. prevežejo z jermenom roko, da ustavijo krvotok, in ga pustijo za kazen stati na mrazu, dokler ne izgubi roke! Ponekod obdelujejo sojoti zemljo, a seveda jako nemarno. Orač jaše bika, ki vleče okovano zakrivljeno grčo. Zrelega ječmena in prosa ne žanjejo, temveč ga potrgajo z roko, pražijo in skuhamo z mlekom ali čajem. Poleg kislega mleka in skute je to njih poglavitna hrana. Dežela je jako priporočljiva za zemljelce. Na severu nagaja sicer včasih spomladi mraz, ki uniči letino, na jugu pa uspevajo tudi dinje in lubenice ter murva (svilopreja). Pogoji zato je, kakor povsod v Srednji Aziji, umetno napeljana voda. Vijugaste reke (čez Argolin mora n. pr. potnik prebroditi 230 krat!) so polne postrvi in drugih rib, katerih domačini ne uživajo. Lepe sajanske planine, katere primerjajo tujei s Kavkazom in Švico, so kakor ustvarjene za bodoče mlekarstvo in sirarstvo. V gozdovih je veliko divjih koz in maralov (vrsta jelenov). Zadnje gojijo ruski kmetje tudi doma: Kitajci drago plačujejo za rogove, ki baje imajo zdravilno moč. Od l. 1880. se ponekod izrabljajo bogati srebrni in zlati rudniki, kjer dobijo včasih po ½ kg zlata na dan, t. j. več kakor v Afriki in Avstraliji. Plátina, iridij, azbest in slana jezera še čakajo na podjetne ljudi. Domačini prodajajo samo živino: po trimesečnem potu skozi Mongolske stepe dospejo rejeni biki v irkutske klavnice. Rusi izvažajo poleg živine še krzno in les. Po revoluciji se je položaj ruskega prebivalstva močno poslabšal. Leta 1914. so prosili sojotski glavarji carja, naj jih sprejme v podanstvo. Ruski vplivi na Urjanhaj sežejo v XVII. stoletje. A Rusija je odbila prošnjo, ker ni marala govoriti o »razkosanju Kitajca«. Pred svetovno vojno po kitajski revoluciji so izgnali sojoti maloštevilne kitajske uradnike in trgovce, in je zdaj dežela brez gospodarja. Sojotski nojoni (knezi) so ponekod v zvezi z Mongolsko, ki se bojuje z boljševisko pomočjo zoper Kitaj za svojo neodvisnost. Največ ugleda ima v Urjanhaju Hambolama, buddhistovski duhovniški poglavar. Ruski priseljenci so zdaj povsem odvisni od sojotskih knezov, nimajo nobenih pravic in se ponekod vračajo v staro domovino. (Dalje prihodnjič.)